

2006 Yılına Girerken Enerji Sektörü Öngörülleri**Nurel KILIÇ**

Dünya'da ve Türkiye'de ulusal ve bölgesel enerji piyasaları, tarihin hiçbir döneminde görülmediği kadar ticaret, rekabet ve yabancı yatırımlara açılmaktadır.

2005 yılında ülke ekonomisinin içinde bulunduğu istikrarlı büyüme sürecinin devamı neticesinde; birincil enerji tüketiminin 2004 yılındaki 87,8 milyon ton petrol eşdeğerinden (MTEP) 92,5 MTEP'e ulaşması ve böylece kişi başına enerji tüketiminin 1.234 kilogram petrol eşdeğerinden (KEP) 1.283 KEP'e yükselmesi beklenmektedir. (Ek 1)

Geçmiş yıllarda düzenli bir artış sergileyen doğalgaz tüketiminin, 2005 yılında daha da artması, 2005 yılı sonu itibariyle, doğalgaz tüketiminin bir önceki yıla göre yüzde 15 civarında artış göstermesi ve 23,5 MTEP'e yükselmesi beklenmektedir.

Birincil enerji tüketimindeki artışa rağmen, birincil enerji üretim miktarında önemli bir artış beklenmemektedir.

2004 yılında 25,2 MTEP olan birincil enerji üretiminin, 2005 yılında 26,4 MTEP olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Birincil enerji tüketimindeki yüksek artışlara rağmen yerli üretimde aynı oranda bir artışın olmaması, ithalata bağımlılık oranını arttırmaktadır.

2004 yılı sonu itibariyle 36.824 MW olan elektrik santralleri toplam kurulu gücü, 2005 yılında yeni santrallerin devreye girmesiyle yüzde 4,1 artarak 38.317 MW'a ulaşmıştır. (Ek 2)

Kurulu güçteki bu artış, 2005 yılı itibariyle talebin çok üzerinde bir arz imkanı sunmaktadır.

Bu nedenle, kapasitenin önemli bir bölümü atıl kalmaktadır.

Toplam kurulu güçteki bu artış, 2005 yılı içerisinde işletmeye alınan Muratlı Barajı ve HES, Afşin Elbistan 2'nci, 3'ncü ve 4'ncü üniteleri ile özel sektör firmaları tarafından tesis edilen otoprodüktör santrallerinden kaynaklanmaktadır.

(Afşin Elbistan Termik Santrali)

Elektrik Piyasası Kanununda hedeflenen piyasa yapısının oluşması için çeşitli kurumsal ve hukuki altyapı çalışmalarına ağırlık verilmiş ve 3 Eylül 2002 tarihinden itibaren kabul edilmeye başlanan lisans başvurularından EPDK tarafından uygun bulunanlara lisansları verilmiştir.

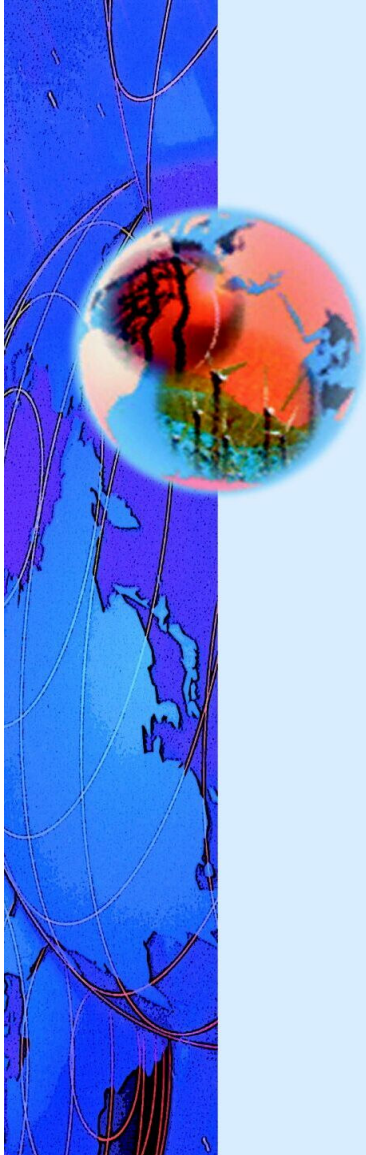
Eylül 2005 sonu itibariyle özel sektör tarafından elektrik üretmek üzere EPDK'ya yapılan yeni lisans başvurularının toplam kurulu gücü 8 bin megavata ulaşmıştır.

EPDK tarafından; DSI'nin gönderdiği ve birden fazla özel şirketin istekli olduğu hidrolik santral projeleri için teklifler toplanmaktadır.

Mart 2005 tarihinden Ekim ayı sonu itibariyle özel sektör, toplam kurulu gücü yaklaşık 700 megavata aşan 14 proje için yaklaşık 90 trilyon lira lisans alma bedeli teklif etmiştir.

Bu durumun da özel sektörün yatırımlara gösterdiği ilgisinin somut bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

2006 yılında, birincil enerji ve elektrik enerjisi üretim ve tüketim değerlerinin hedef alınan ekonomik büyümeye paralel bir seyir takip etmesi beklenmektedir.

Bu çerçevede,

√ Birincil enerji tüketiminin yaklaşık yüzde 4,7 oranında artarak 96,8 MTEP'e, (Ton Eşdeğer Petrol)

√ Kişi başına birincil enerji tüketiminin ise yüzde 3,4 oranında bir artışla 1.327 KEP'e (Kilogram Petrol Eşdeğeri)

ulaşması öngörülmektedir.

2005 yılında 26,4 MTEP olarak gerçekleşmesi beklenen birincil enerji üretiminin, 2006 yılında yüzde 3,8 artışla 27,4 MTEP'e çıkacağı tahmin edilmektedir.

Böylece, birincil enerji talebinin ithal kaynaklardan karşılanma oranının 2006 yılında yüzde 71,7 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Ulusal ve küresel enerji sistemindeki değişiklik, büyük yatırımları da artan ölçüde zorunlu hale getirirken, küresel enerji endüstrisinde, gelecek 30 yılda 16 trilyon dolarlık yeni yatırıma ihtiyaç vardır.

Türkiye, enerji kaynağı açısından kendine yeterli bir ülke değildir.

Dünya;

- ☛ 2030 yılında şimdi olduğundan yüzde 60 daha fazla enerjiye ihtiyaç duyacak,
- ☛ Ağırlıklı olarak enerjide petrol ve doğalgaza bağımlı olacaktır.

Türkiye'nin kendi kaynaklarına yönelerek dışa bağımlılığını azaltması giderek önem kazanmaktadır.

Bu konuda linyit, zengin toryum madenimiz, bor, hidrolik, jeotermal, rüzgar enerjisinin gündemde olmasının önemi sıkça vurgulanmaktadır.

Türkiye'de enerji maliyetleri dünya ortalamalarının üzerindedir. Bu da rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'nin sanayide kullandığı elektrik enerjisi fiyatı, OECD ülkeleri fiyatının oldukça üzerindedir.

Dünya'da sanayici elektriğe kilovat saat için 5-5.5 dolar verirken, Türkiye'de bu rakam 8.6 cent civarındadır.

2010 yılına kadar hidroelektrik potansiyeli kullanım oranının yüzde 65'e, 2020'de de yüzde 80'e çıkarılması planlanmakta, ancak, girişimcinin önünde birçok engel bulunmaktadır.

Hazine tarafından Yap-İşlet-Devret projelerine garanti verilmediği için birçok yatırımcı kendi ülkesine dönmektedir.

Ayrıca,

- ◆ Yeni bir enerji krizinin sinyalleri verilerek, 2009 yılında arz-talebin eşitleneceği,
- ◆ Önümüzdeki yıllarda özellikle elektrik konusunda sıkıntılar yaşanabileceği,
- ◆ İletimde de sıkıntı yaşanacağı, çünkü üretim-iletim-dağıtımın birlikte planlanmadığı,
- ◆ Sanayi sektöründe uluslararası rekabetin gereği olarak girdi maliyetlerinin indirilebilmesi için enerji sektörünün hızla rekabete açılması gerektiği

belirtilmektedir.

Sonuç itibariyle; Doğu-batı arasında enerji köprüsü Türkiye'nin, AB sürecinde belirleyeceği enerji politikalarının ön plana çıktığı bugün, Türkiye'de Avrupa Birliği ile müzakere sürecinde

serbest rekabete dayalı bir enerji piyasasının gittikçe önem kazanacağı aşikardır.

Yatırımcılara dünya pazarlarıyla rekabet edebilecekleri maliyet seviyelerinde enerji kullanılarak bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Bu nedenle;

- ◆ Dış dünya ile rekabet edebilen bir enerji sektörünün oluşturulabilmesi için orta ve uzun vadeli planlama yapılması,
- ◆ Enerji kaynakları konusunda çeşitliliğe önem verilmesi,
- ◆ Yeni teknolojiler ve alternatif enerji kaynaklarının hayata geçirilmesi,
- ◆ Özellikle jeotermal, güneş ve rüzgar enerjisi ile ilgili olarak araştırma ve geliştirme çalışmaları teşvik edilerek, üreticilerin yatırım yapmalarının özendirilmesi,
- ◆ Rüzgar enerjisi konusunda daha fazla yatırım yapılması, rüzgar santrali uygulamaları için elverişli konumda olan ülkemizde bu kaynağın gereğince değerlendirilmesi için gerekli teşvik sisteminin kurulması,
- ◆ Projelerin geliştirilmesi,
- ◆ Güneş enerjisinin, enerji gereksiniminin karşılanmasında, geleneksel enerji kaynaklarının yanında önemli seçeneklerden biri olarak yer alması,
- ◆ Elektrik enerjisinin fiyatlandırmasında sosyal ve ekonomik kalkınmayı destekleyici rasyonel bir modelin geliştirilmesi,
- ◆ Ulaşım politikasının, enerji politikası ile beraber ele alınması öngörülmektedir.

Ayrıca, elektrik ve doğalgazda liberalizasyonun gerçekleşmesinin rekabeti güçlendireceği vurgulanmaktadır.

Enerji ve ulaştırma alanlarında yapılacak düzenlemelerin amacının, sektörleri AB standartlarına uygun hale getirmek, piyasaların serbestleştirilmesini ve rekabet şartlarının güçlendirilmesini sağlamak olmalıdır.

Türkiye, Avrupa ile petrol ve doğal gaz zengini ülkeler arasında bir geçiş noktasındadır.

Bu konumumuzdan yararlanılarak dışa bağımlılığımızı azaltacak avantajlar elde edebileceğimiz bir dönemde serbest piyasa koşullarında bir enerji sektörü

AR& GE BÜLTEN

ARAŞTIRMA VE MESLEKLERİ GELİŞTİRME MÜDÜRLÜĞÜ
ARALIK

oluşturmak için AB müktesabatına uyum ve enerji dağıtımının özelleştirilmesinin hızla sağlanmasının gerekliliği kabul edilir bir gerçektir.

Sistemde yeniden yapılandırma çalışmaları sürerken ve enerji piyasası serbestleştirilirken, ülkede yeniden bir enerji açığı meydana gelmemesi için planlı hareket edilmesi, yatırım, üretim ve işletme faaliyetlerinde herhangi bir aksamının ortaya çıkmaması için gerekli tedbirlerin önceden alınması zorunluluk arz etmektedir.

Ancak, bu yapılırken, enerjide dışa bağımlılığı kabul edilebilir düzeylerde tutmak amacıyla yerli kaynakların değerlendirilmesine ve enerji verimliliği konusuna öncelik tanınması ve bu çerçevede gerekli yasal düzenlemelerin gecikmeden yürürlüğe konması hedeflenmelidir.

EK 1

Birincil Enerji Tüketimi ve Kaynakların Oranları

2004	2005	2006
Gerçekleşme	Gerçekleşme Tahmini	Tahmin

Miktar: Bin TEP

	Miktar	Dağılım (Yüzde)	Miktar	Dağılım (Yüzde)	Miktar	Dağılım (Yüzde)
TİCARİ ENERJİ	82.246	93,7	87.127	94,2	91.646	94,6
Taşkömürü	13.893	15,8	14.319	15,5	14.497	15,0
Linyit	9.901	11,3	11.492	12,4	12.687	13,1
Petrol Ürünleri	32.922	37,5	33.201	35,9	33.851	35,0
Doğalgaz	20.426	23,3	23.466	25,4	25.842	26,7
Hidrolik Enerji	3.963	4,5	3.509	3,8	3.612	3,7
Yenilenebilir Enerji	1.199	1,4	1.243	1,3	1.243	1,3
Elektrik İthalatı (ihracatı)	-59	-0,1	-103	-0,1	-86	-0,1
GAYRİ-TİCARİ ENERJİ	5.532	6,3	5.400	5,8	5.200	5,4
Odun (T)	4.318	4,9	4.250	4,6	4.100	4,2
Hayvan ve Bitki Artıkları (T)	1.214	1,4	1.150	1,2	1.100	1,1
TOPLAM	87.778	100,0	92.527	100,0	96.846	100,0
Kişi Başına Tüketim (KEP)	1.234		1.283		1.327	

(T) Tahmini

**EK 2
Enerji Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler**

	Birim	1995 Gerçek.	2000 Gerçek.	2001 Gerçek.	2002 Gerçek.	2003 Gerçek.	2004 Gerçek.	2005 Gerç.T.	2006 Tahmin
BİRİNCİL ENERJİ ÜRETİM	BTEP	26.320	27.621	26.159	24.884	23.779	25.194	26.398	27.405
TÜKETİM	BTEP	63.148	81.193	75.883	78.322	83.936	87.778	92.527	96.846
Kişi Başına Tüketim	KEP	1.023	1.204	1.111	1.131	1.196	1.234	1.283	1.327
ELEKTRİK ENERJİSİ KURULU GÜÇ	MW	20.952	27.264	28.332	31.846	35.587	36.824	38.317	2.730
Termik	MW	11.091	16.070	16.640	19.586	22.990	24.160	25.537	25.737
Hidrolik	MW	9.861	11.194	11.692	12.260	12.597	12.664	12.780	13.130
ÜRETİM	GWh	86.247	124.922	122.725	129.400	140.580	150.698	162.50 0	174.000
Termik	GWh	50.706	94.010	98.653	95.668	105.190	104.556	121.64 0	131.940
Hidrolik	GWh	35.541	30.912	24.072	33.732	35.390	46.142	40.860	42.060
İTHALAT	GWh	-	3.786	4.579	3.588	1.158	464	590	600
İHRACAT	GWh	696	413	433	435	587	1.144	1.790	1.600
TÜKETİM	GWh	85.551	128.295	126.872	132.553	141.151	150.018	161.30 0	173.000
Kişi Başına Tüketim	KWh	1.386	1.903	1.857	1.914	2.011	2.109.	2.237	2.371

BTEP: Bin ton petrol eşdeğeri
KEP: Kilogram petrol eşdeğeri
GWh: Milyon kilovatsaat
(T) Tahmini